

11. Trh práce (a ostatních výrobních faktorů)

Seminář odpovídá kap. 18 a 19 v Mankiw. Cílem je 1) porozumět, jaké faktory ovlivňují poptávku po výrobních faktorech a rovnovážné nájemní ceny výrobních faktorů a 2) jak souvisí nájemní a kupní ceny výrobních faktorů.

Základní pojmy a koncepty

1. Definujte pojem *výrobní faktor*. Jaké jsou „tradiční“ výrobní faktory? Jaké jsou jejich „tradiční“ ceny (jméno)? Jsou to ceny za služby faktoru za jednotku času, nebo za faktor jako takový?
2. Definujte pojem *mezní produkt*. Jak se vyvíjí mezní produkt v krátkém období?
3. Definujte pojem *hodnota mezního produktu*. Jaký má vztah k meznímu produktu? Na čem dalším závisí?
4. Definujte pojem *kompensující rozdíl ve mzdách*. Uveďte příklady.
5. Definujte pojem *lidský kapitál*. Z jakých položek se skládá?

Rovnováha na trhu práce

6. Předpokládejme, že práce je jediným vstupem používaným dokonale konkurenční firmou, která najímá pracovníky za 1 000 Kč za den. Produkční funkce firmy je dána tabulkou

l	0	1	2	3	4	5	6
q	0	7	13	19	25	28	29

Každou jednotku produkce prodá firma za 200 Kč. Nakreslete poptávku firmy po práci. Kolik pracovníků firma najme? Ukažte daný bod v grafu.

7. Váš strýček si otevře obchůdek s bagetami, kde zaměstnává sedm pracovníků. Zaměstnancům platí 120 Kč za hodinu, bageta se prodává za 60 Kč. Pokud strýček maximalizuje svůj zisk, jaká je hodnota mezního produktu posledního pracovníka, kterého najímá? Jaký je jeho mezní produkt práce?

8. Předpokládejme, že vláda zavede zákon zaměřený na snížení nákladů na zdravotnictví: každý člověk musí povinně sníst aspoň jedno jablko denně. Jak by tento zákon ovlivnil

(a) rovnovážnou cenu a rovnovážné množství na trhu jablek

(b) mezní produkt a hodnotu mezního produktu sběračů jablek

(c) rovnovážnou mzdovou sazbu sběračů jablek a jejich počet

9. Předpokládejme, že mráz zničí část úrody jablek.

(a) Řekněme, že cena jablek se zdvojnásobí, zatímco MPL sběračů klesne o 30 %. Vysvětlete, proč je to možné a určete, co se stane s rovnovážnou mzdovou sazbou sběračů jablek.

(b) Řekněme, že cena jablek stoupne o 30 % a MPL sběračů klesne o 50 %. Co se stane s rovnovážnou mzdovou sazbou sběračů nyní?

10. Henry Ford kdysi řekl: „Není to zaměstnavatel, kdo platí mzdy – on jen předává peníze. Ten, kdo platí mzdy, je výrobek.“ Vysvětlete.

11. Ukažte vliv každé z následujících událostí na trh práce pracovníků, kteří vyrábějí počítače:

(a) vláda koupí počítač každému vysokoškolákovi

(b) víc vysokoškoláků vystuduje elektrotechniku a informatiku

(c) počítačové firmy vybudují nové výrobní závody

12. Předpokládejme, že firmy najímají dva typy zaměstnanců: zaměstnance schopné a zaměstnance neschopné používat počítač. Když se změní technologie, takže počítače budou pro firmu užitečnější, co se stane s mezním produktem práce těchto dvou typů? Co se stane s jejich mzdovými sazbami? Vysvětlete a nakreslete.

13. Někteří politici chtějí, aby firmy poskytovaly svým zaměstnancům vedle mzdy také vedlejší benefity (příspěvky na stravenky, na důchodové spoření apod.)

(a) Předpokládejme, že by zákon ukládal každé firmě vyplatit pracovníkovi za každou odpracovanou hodinu kromě mzdy také benefity v hodnotě 60 Kč. Jak by takový zákon ovlivnil mezní zisk, který firma získá za každého pracovníka? Jak to ovlivní poptávku po práci? Nakreslete.

(b) Pokud by benefity nezměnily nabídku práce, jak by takový zákon ovlivnil mzdy a zaměstnanost?

(c) Proč by se v důsledku takového zákona mohla posunout nabídka práce? Kterým směrem? Jak by posun nabídkové křivky ovlivnil mzdy a zaměstnanost?

(d) Mzdy některých pracovníků jsou vyšší než rovnovážné kvůli zákonem stanovené minimální mzdě. Jak by benefity nařízené zákonem ovlivnily tyto pracovníky?

14. Vysokoškolští studenti často chodí v letních měsících na stáž do firem a úřadů. Pracují zde zadarmo nebo za velmi malou mzdu.

- (a) Jaké jsou náklady příležitosti takové práce?
- (b) Proč jsou studenti ochotní takovou práci přijmout?
- (c) Pokud byste měli porovnat pozdější příjmy studenta, který šel na stáž, s příjmy studenta, který šel na lépe placenou brigádu, kde myl okna, co byste očekávali?

15. Na některých (amerických) univerzitách mají učitelé ekonomie vyšší platy než učitelé jiných oborů.

- (a) Proč?
- (b) Na jiných univerzitách mají stejné platy, ale učí méně hodin týdně.
- (c) Jaké budou důsledky pro univerzitu, která učitelům ekonomie nedá ani vyšší platy, ani nižší počet hodin výuky než jiným učitelům?

16. Představte si, že vám někdo nabídne volbu: 1) můžete studovat na nejlepší univerzitě na světě, ale musíte tajit, že jste tam studovali, nebo 2) můžete získat diplom z této univerzity, aniž byste tam chodili. Která volba více zvýší vaše budoucí příjmy? Co vaše odpověď říká o debatě mezi signální rolí vzdělání oproti teorii lidského kapitálu?

17. V knize se uvažovala diskriminace zaměstnavatelem, zákazníky a vládou. Nyní uvažujte diskriminaci pracovníky. Řekněme, že muži odmítají pracovat ve stejné firmě jako ženy. Mohla by taková diskriminace vysvětlit rozdíl mezi platy mužů a žen? Pokud by takto vznikly rozdíly v mzdových sazbách, co by začali dělat podnikatelé? Co by tím způsobili?

18. Předpokládejme, že poskytování kadeřnických služeb i kosmetických služeb jsou dokonale konkurenční odvětví a že jsou v rovnováze. Zároveň předpokládejme, že v obou odvětvích mohou pracovat ti stejní pracovníci.

(a) Nakreslete grafy pro trh kadeřnických služeb, trh kosmetických služeb, pro jedno kadeřnictví a kosmetický salón a pro trh práce kadeřnic a kosmetiček. Jakou mzdovou sazbu očekáváte na obou trzích?

(b) Předpokládejme, že se změní preference lidí tak, že chtějí více kosmetických a méně kadeřnických služeb. Ukažte v grafech, jak se mění v krátkém a dlouhém období ceny služeb, počty firem v odvětví, mzdy kadeřnic a kosmetiček a jejich počty. Co nám to říká o tom, jak tržní mechanismus alokuje zdroje?

(c) Co by se stalo, kdyby stát nachystal pro trh, kde klesají mzdové sazby záchranou sítí – doplatil by pracovníkům rozdíl mezi původní výší mezd a novými tržními mzdami – a financoval to zdaněním pracovníků, kterým mzdové sazby stouply? Co by se stalo, kdyby totéž udělal se zisky firem?

(d) Proč musí v principu vždy změna preferencí, která zvýší poptávku po jednom statku či službě, snížit

poptávku po jiném statku či službě?

19. Předpokládejme, že nad ČR přiletěli Marfané a věnovali firmám v některých odvětvích dodatečně kapitálové statky (stroje).

(a) Co se stane se mzdami a zaměstnaností v odvětví, do kterých se tyto stroje dostaly?

(b) Co se stane se mzdovými sazbami v odvětvích (jako služby), kde se stroje nepoužívají (protože typicky nezvyšují produktivitu práce)?

(c) Je příklad s Marfanými vůbec ekonomicky relevantní?

20. Kdo v tržní ekonomice určuje velikost dovolené? Vláda? Odbory?

21. V každém případě rozhodněte, který pracovník bude vydělávat více a vysvětlete proč.

(a) Nejlepší lékař na planetě a nejlepší spisovatel na planetě.

(b) Řidič nákladáku, který vozí ovoce, a řidič, který vozí odpad z jaderné elektrárny.

(c) Absolvent prestižní Masarykovy univerzity a stejně chytrý absolvent podřadné školy.

(d) Absolvent s červeným diplomem a absolvent s modrým diplomem.

22. Ekonomika má dva trhy práce pro tesaře: trh pro výstavbu rodinných domů a trh pro výstavbu komerčních budov. Poptávka po tesařích na trhu rodinných domů je $W_R = 40 - 0.1L_R$, poptávka po tesařích na trhu komerčních budov je $W_C = 40 - 0.05L_C$. V dané ekonomice je 300 tesařů a každý z nich je ochoten i schopen pracovat na kterémkoli z trhů.

(a) Jaká bude rovnovážná mzda tesařů? Kolik jich bude stavět rodinné domy a kolik komerční budovy?

(b) Tesaři, kteří staví komerční budovy vytvoří odbory a vynutí si zvýšení mzdové sazby na 35. Každý z tesařů, který nenajde práci na trhu komerčních budov, bude pracovat při výstavbě rodinných domků. Kolik bude na kterém trhu pracovat tesařů a jaká bude mzda tesařů, kteří staví rodinné domky?

Trh kapitálu

23. Během 90. let přiteklo do ČR velké množství kapitálu (hlavně z Německa a dalších vyspělých zemí).

(a) Vysvětlete, proč kapitál do ČR přitékal.

(b) Ukažte, co se dělo s nájemní cenou kapitálu a objemem kapitálu používaného ve výrobě v ČR.

(c) Ukažte, jak příliv kapitálu ovlivnil mzdové sazby českých pracovníků.